

Ár 2019, föstudaginn 22. nóvember er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, formaður, Erla Arnardóttir, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Þorvaldur E. Jóhannesson.

Fyrir er tekið **mál nr. 12/2019**:

M
gegn
fjármálafyrirtækinu F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 8. ágúst 2019 með kvörtun sóknaraðila, dags. sama dag. Með tölvupósti nefndarinnar 8. ágúst 2019 var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Athugasemdir varnaraðila bárust með bréfi dags. 5. september 2019 og voru þær sendar sóknaraðila í tölvupósti 6. september 2019. Athugasemdir sóknaraðila við þeim bárust 28. október 2019.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 22. nóvember 2019.

II.

Málsatvik

Sóknaraðili tók hinn 23. janúar 2006 húsnæðislán hjá forvera sóknaraðila að fjárhæð kr. 7.500.000. Lánið var í formi skuldabréfs og var það verðtryggt og bar 4,35% fasta vexti. Skuldabréfið innihélt ákvæði um endurskoðun vaxta þar sem varnaraðila var veitt heimild til að breyta vöxtunum á vaxtagjalddögum en þó ekki fyrr en að fimm árum liðnum frá útgáfudegi skuldabréfsins og síðan á fimm ára fresti. Rúmum fimm árum eftir að lánið var tekið hækkaði varnaraðili vexti skuldabréfsins í 5,60%. Hinn 12. október 2017 féll dómur Hæstaréttar í máli 623/2016 þar sem staðfest var sú niðurstaða áfrýjunarnefndar neytendamála að sambærilegt ákvæði um vaxtaendurskoðun og í skuldabréfi sóknaraðila bryti í bága við lög nr. 121/1994 um neytendalán og forvera varnaraðila var bannað að breyta vöxtum samkvæmt endurskoðunarákvæðinu. Í kjölfar þessa dóms gerði sóknaraðili kröfu um að fá oftekna vexti endurgreidda. Hinn 11. júlí 2018 sendi varnaraðili sóknaraðila tölvupóst þar sem lýst var yfir að varnaraðili hefði fallist á að endurgreiða sóknaraðila ákveðna fjárhæð vegna oftekinna vaxta. Þegar sú greiðsla hafði ekki enn borist sendi sóknaraðili varnaraðila innheimtubréf 17. ágúst 2018 þar sem hann krafðist þess að varnaraðili endurgreiddi sér samtals kr. 974.070. Hinn 3. september 2018 endurgreiddi varnaraðili sóknaraðila kr. 870.894. Sóknaraðili sendi því varnaraðila innheimtuviaðvörðun hinn 17. september 2018 með kröfu um greiðslu eftirstöðva sem námu þá kr. 109.383. Þar sem tilraunir sóknaraðila til

innheimtu krafna sinna báru ekki árangur sendi hann kvörtun þessa til úrskurðarnefndar 8. ágúst 2019.

III.

Umkvörtunarefni

Sóknaraðili krefst þess aðallega að varnaraðila verði gert að leiðrétta lán hans samkvæmt 18. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 sbr. lög nr. 151/2010. Þannig reiknaðar hefðu eftirstöðvar lánsins á gjalddaga 8. júlí 2019 átt að vera kr. 3.085.754 að nafnverði.

Til vara er þess krafist að varnaraðila verði gert að greiða sóknaraðila 747.673 krónur með vöxtum samkvæmt 4. gr. sbr. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu af kr. 9.317 Frá 8. mars 2011 til 8. apríl 2011, kr. 18.721 frá þeim degi til 8. maí 2011, kr. 28.189 frá þeim degi til 8. júní 2011, kr. 37.708 frá þeim degi til 8. júlí 2011, kr. 47.292 frá þeim degi til 8. ágúst 2011, kr. 36.900 frá þeim degi til 8. september 2011, kr. 66.491 frá þeim degi til 8. október 2011, kr. 76.079 frá þeim degi til 8. nóvember 2011, kr. 85.699 frá þeim degi til 8. desember 2011, kr. 95.323 frá þeim degi til 8. janúar 2012, kr. 104.918 frá þeim degi til 8. febrúar 2012, kr. 114.519 frá þeim degi til 8. mars 2012, kr. 124.120 frá þeim degi til 8. apríl 2012, kr. 133.789 frá þeim degi til 8. maí 2012, kr. 143.529 frá þeim degi til 8. júní 2012, kr. 153.316 frá þeim degi til 8. júlí 2012, kr. 163.071 frá þeim degi til 8. ágúst 2012, kr. 172.844 frá þeim degi til 8. september 2012, kr. 182.516 frá þeim degi til 8. október 2012, kr. 192.141 frá þeim degi til 8. nóvember 2012, kr. 201.807 frá þeim degi til 8. desember 2012, kr. 211.468 frá þeim degi til 8. janúar 2013, kr. 221.129 frá þeim degi til 8. febrúar 2013, kr. 230.763 frá þeim degi til 8. mars 2013, kr. 240.393 frá þeim degi til 8. apríl 2013, kr. 230.150 frá þeim degi til 8. maí 2013, kr. 259.894 frá þeim degi til 8. júní 2013, kr. 269.624 frá þeim degi til 8. júlí 2013, kr. 279.315 frá þeim degi til 8. ágúst 2013, kr. 289.024 frá þeim degi til 8. september 2013, kr. 298.672 frá þeim degi til 8. október 2013, kr. 308.319 frá þeim degi til 8. nóvember 2013, kr. 317.964 frá þeim degi til 8. desember 2013, kr. 327.574 frá þeim degi til 8. janúar 2014, kr. 337.184 frá þeim degi til 8. febrúar 2014, kr. 346.810 frá þeim degi til 8. mars 2014, kr. 356.333 frá þeim degi til 8. apríl 2014, kr. 365.884 frá þeim degi til 8. maí 2014, kr. 375.422 krónum frá þeim degi til 8. júní 2014, kr. 384.9354 frá þeim degi til 8. júlí 2014, kr. 394.456 krónum frá þeim degi til 8. ágúst 2014, kr. 403.955 frá þeim degi til 8. september 2014, kr. 413.400 frá þeim degi til 8. október 2014, kr. 422.829 frá þeim degi til 8. nóvember 2014, kr. 432.208 frá þeim degi til 8. desember 2014, kr. 441.561 frá þeim degi til 8. janúar 2015, kr. 450.826 frá þeim degi til 8. febrúar 2015, kr. 460.079 frá þeim degi til 8. mars 2015, kr. 469.228 frá þeim degi til 8. apríl 2015, kr. 478.397 frá þeim degi til 8. maí 2015, kr. 487.619 frá þeim degi til 8. júní 2015, kr. 496.814 frá þeim degi til 8. júlí 2015, kr. 505.994 frá þeim degi til 8. ágúst 2015, kr. 515.155 frá þeim degi til 8. september 2015, kr. 524.288 frá þeim degi til 8. október 2015, kr. 533.426 frá þeim degi til 8. nóvember 2015, kr. 542.484 frá þeim degi til 8. desember 2015, kr. 551.502 frá þeim degi til 8. janúar 2016, kr. 560.444 frá þeim degi til 8. febrúar 2016, kr. 369.368 frá þeim degi til 8. mars 2016, kr. 578.194 frá þeim degi til 8. apríl 2016, kr. 587.032 frá þeim degi til 8. maí 2016, kr. 595.831 frá þeim degi til 8. júní 2016, kr. 604.638 frá þeim degi til 8. júlí 2016, kr. 613.409 frá þeim degi til 8. ágúst 2016, kr. 622.145 frá þeim degi til 8. september 2016, kr. 630.798 frá þeim degi til 8. október 2016, kr. 639.427 frá þeim degi til 8. nóvember 2016, kr. 648.044 frá þeim degi til 8. desember 2016, kr. 656.606 frá þeim degi til 8. janúar 2017, kr. 665.112 frá þeim degi til 8. febrúar 2017, kr. 673.574 frá þeim degi til 8. mars 2017, kr. 681.934 frá þeim degi til 8. apríl 2017, kr. 690.298 frá þeim degi til 8. maí 2017, kr. 698.613 frá þeim degi til 8. júní

2017, kr. 706.914 frá þeim degi til 8. júlí 2017, kr. 715.176 frá þeim degi til 8. ágúst 2017, kr. 723.379 frá þeim degi til 8. september 2017, kr. 731.520 frá þeim degi til 8. október 2017, kr. 139.621 frá þeim degi til 8. nóvember 2017, kr. 747.673 frá þeim degi til 17. september 2018, kr. en með dráttarvöxtum samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags, kr. allt að frádreginni innborgun 3. september 2018 að fjárhæð kr. 870.894. Jafnframt er þess krafist að varnaraðila verði gert að greiða sóknaraðila kostnað vegna innheimtubrýfs að fjárhæð kr. 950, kostnað vegna innheimtuviðvörunar að fjárhæð kr. 950, kr. kostnað vegna milliinnheimtu að fjárhæð 5.900 krónur, kr. innheimtuþóknun að fjárhæð kr. 18.438, eða samtals kr. 26.238 í málskostnað. Sá kostnaður á jafnt við um aðalkröfu og varakröfu varnaraðila.

Aðalkröfu sína byggir sóknaraðili á 18. gr. laga um vexti og verðtryggingu eins og henni var breytt með lögum nr. 151/2010. Samkvæmt dómi Hæstaréttar Íslands 12. október 2017 í máli nr. 623/2016 liggja fyrir að skilmálar lánsins um vexti þ.e. um breytingar á þeim voru ógildir en þegar svo ber undir mæli 5. gr. 18. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 fyrir um að við ákvörðun endurgreiðslu eða útreikning á stöðu skuldar skuli upphaflegur höfuðstóll skuldar vaxtareiknaður samkvæmt ákvæðum 1. mgr. og við útreikning skuli draga frá fjárhæðir sem inntar hafi verið af hendi fram að uppgjörstegi í vexti og hvers kyns vanskilaálögur miðað við hvern innborgunardag. Þannig útreiknuð fjárhæð myndi eftirstöðvar skuldarinnar og skuli þá upphaflegir eða síðar ákvarðaðir endurgreiðsluskilmálar gilda að því er varðar lánstíma, gjalddaga og aðra tilhögun á greiðslu skuldar, allt að teknu tilliti til þeirra breytinga sem leiði af ákvæðum þessarar greinar.

Sóknaraðili byggir enn fremur á því að við endurútreikning lánsins sé rétt að miða við vexti samkvæmt 2. másl. 4. gr. laga um vexti, en þó aldrei hærra en 4,35% sammingsvexti lánsins á hverjum gjalddaga, í samræmi við 2. másl. 2. gr. laga nr. 38/2001 sbr. 24. gr. laga nr. 121/1994.

Varakröfu sína byggir sóknaraðili á því að endurgreiðsla 3. september 2018 hefði átt að bera vexti samkvæmt fyrrnefndum ákvæðum vaxtalaga þannig að á hana reiknuðust vextir samkvæmt 1. másl. 4. gr. þeirra laga, en ekki sammingsvextir lánsins eins og varnaraðili lagði til grundvallar.

Krafa um dráttarvexti er reiknuð frá 17. september 2018 þegar einn mánuður var liðinn frá því að sóknaraðili krafðist fyrst endurgreiðslu með innheimtubrési dags. 17. ágúst 2018, sbr. 3. mgr. 5. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001. Dráttarvaxtakrafa sóknaraðila styðjist við þau rök að á sama tímabili og hér um ræði hafi varnaraðili reiknað dráttarvexti á ógreiddar eftirstöðvar yfirdráttar á tékkareikningi sem varnaraðili hafi gjaldfellt einhliða í janúar 2017 án heimildar og hafi ekki gefið kost á framlengingu heimildarinnar. Fyrrnefndri innborgun 3. september 2018 að fjárhæð 870.894 krónur hafi einmitt verið ráðstafað inn á þann reikning, upp í dráttarvexti og aðrar eftirstöðvar þeirrar yfirdráttarskuldar.

Kröfur sóknaraðila um kostnað vegna innheimtubrýfs, innheimtuviðvörunar og milliinnheimtu styðjast við 12. gr. innheimtulaga nr. 95/2008 sbr. reglugerð nr. 133/2010 um breytingu á reglugerð nr. 37/2009 um hámarksfjárhæð innheimtukostnaðar o.fl. Fjárhæð innheimtuþóknunar miðast við leiðbeinandi reglur um hæfilegt endurgjald fyrir innheimtu sbr. auglýsingu ráðherra nr. 450/2013.

Í viðbótarathugasemdum sóknaraðila í kjölfar þess að athugasemdir varnaraðila bárust kemur fram að sóknaraðili telur að úrskurðarnefndin hafi verið leidd á villigötur í tilvísuðu máli nr. 11/2018. Sóknaraðili telur að allir hlutaðeigandi hafi gleymt því þegar skorið var úr um ólögmati gengistryggingar og tugþúsundir lána hafi verið endurreiknuð, þar á meðal af varnaraðila, eftir sömu lagareglum og samskonar

reikniaðferð og hér um ræði. Við þá framkvæmd hafi ekki verið spurt að því hvort samningsákvæði um vexti ættu að standa að öðru leyti óbreytt frá því sem um var samið, óháð ógildingu annarra samningsákvæða. Þvert á móti hafi verið gengið út frá því að ef eitt slíkt ákvæði væri ógilt skyldi endurreikna allt lánið upp á nýtt og miða þá við svokallaða seðlabankavexti samkvæmt 4. gr., sbr. 18. gr. laga nr. 38/2001. Sú framkvæmd hlýtur að mati sóknaraðila að virka í báðar áttir, hvorum aðilanum sem það hugnist betur, enda sé um lögbundnar reglur að ræða. Að fylgja þeim svo ekki ef það reynist lánveitanda óhentugt sé með öllu óviðunandi óréttlæti. Ekki síst með hliðsjón af þeim gríðarlega aðstöðumun sem sé á milli sóknaraðila og varnaraðila, sem og jafnræðisreglu 65. gr. stjórnarskrárinnar.

Sóknaraðili byggir á því að ákvæði 18. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 eigi við ef samningsákvæði um vexti eða annað endurgjald fyrir lánveitingu eða umlíðun skuldar eða dráttarvexti teljist ógild, en allan vafa um skýringu þeirra orða verði að meta sóknaraðila í hag sem neytanda. Í því samhengi vísar sóknaraðili til skýringa við 2. gr. í frumvarpi til laga nr. 151/2010. Með 1. gr. laga nr. 151/2010 hafi verið kveðið skýrt á um að ef samningsákvæði um vexti eða annað endurgjald teljist ógild skuli peningakrafan bera vexti skv. 1. másl. 4. gr. Ljóst sé að ákvæðinu hafi verið ætlað að hafa viðtækt gildissvið þar sem orðalagið annað endurgjald feli það í sér að ekki sé um tæmandi talningu að ræða. Ekkert bendi til þess að orðalagið annað endurgjald geti ekki einnig átt við um oftekið fé vegna þeirrar hækkunar á vöxtum sem hafi byggst á hinum ólögumæta vaxtaendurskoðunarskilmála.

Sóknaraðili mótmælir þeirri fullyrðingu varnaraðila að niðurstaða dóms Hæstaréttar Íslands í máli nr. 623/2016 hafi þær afleiðingar einar að styðjast skuli við þá vexti sem samið hafi verið um í upphafi og því sé ekki unnt að fallast á að 18. gr. eigi við í málinu þar sem samningsákvæði um vexti hafi ekki verið talin ógild. Þessar ályktanir séu alfarið komnar frá varnaraðila og eigi sér enga stoð í forsendum hins tilvísaða Hæstaréttardóms. Engum slíkum málsástæðum hafi verið leyst úr í málinu, þar sem málatilbúnaður varnaraðila hafi eingöngu lotið að kröfu um ógildingu stjórnvaldsákvörðunar.

IV.

Athugasemdir varnaraðila

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili telur að ekki sé um það deilt að honum hafi verið óheimilt að byggja endurskoðun vaxta á skilmálum umrædds láns og hafi varnaraðili nú þegar endurgreitt sóknaraðila ofgreidda vextu á húsnæðisláni hans. Reikniaðferðin sem beitt er sé sú að draga fram muninn á greiddum vöxtum og þeim vöxtum sem voru á láninu í upphafi, fyrir hvern gjalddaga og flytja svo ofgreiðslurnar til uppgjörsdags á sömu vöxtum og lánið bar. Varnaraðili hafi ákveðið að þrátt fyrir að lög standi almennt ekki til þess að greiða skuli vexti af ofgreiddu fé þá hafi verið reiknaðir vextir á inneign sem næmi vöxtum lánsins sjálfs.

Varnaraðili fellst ekki á þá kröfu að á grundvelli 18. gr. vaxtalaga skuli útreikningur á ofteknum fjárhæðum taka mið af vöxtum sem Seðlabankinn birtir, skv. 4. gr. vaxtalaga. Í ofangreindum dómi hafi Hæstiréttur komist að þeirri niðurstöðu að vaxtaendurskoðunarákvæði tiltekinna lána hjá varnaraðila hefðu ekki uppfyllt það skilyrði 2. mgr. 6. gr. og 9. gr. laga nr. 121/1994 um neytendalán að þar yrði að tilgreina við hvaða aðstæður breyta mætti vöxtum. Dómsniðurstaðan hafi snúið einungis að því, að skilmálum varðandi heimild til endurskoðunar vaxta lántaka í óhag hafi verið ábótavant, sem hefði þær afleiðingar einar að styðjast skyldi við þá vexti sem samið

hefði verið um í upphafi. Varnaraðili telur ekki unnt að fallast á að 18. gr. eigi við í málinu þar sem samningsákvæði um vexti hafi ekki verið talin ógild. Þeir lánaskilmálar sem hér um ræði séu skýrir hvað vexti varðar og beri því hvorki að styðjast við vexti sem Seðlabanki Íslands ákveður við útreikning á endurgreiðslukröfu sóknaraðila né við útreikning á vöxtum lánsins til framtíðar. Upphaflegir vextir lánsins hafi verið 4,35% og hafi vextir af láninu verið færðir til fyrra horfs. Varnaraðili vísar þessu til stuðnings til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 11/2018 þar sem nefndin hafnaði kröfu sóknaraðila um að vaxtaþrósentu samskonar láns skyldi miða við vexti sem Seðlabanki Íslands ákveði. Af framangreindu leiði að varnaraðili telur að nefndinni beri að hafna aðalkröfu sóknaraðila.

Hvað varakröfu sóknaraðila snertir vísar varnaraðili til þess að ákvörðun hans um að greiða sóknaraðila vexti af endurgreiðslunni hafi verið umfram skyldu. Varnaraðili byggir á því að samkvæmt 3. gr. vaxtalaga skuli aðeins greiða almenna vexti af peningakröfu að það leiði af samningi, venjum eða lögum. Engar almennar reglur sé að finna í lögum um vexti af ofgreiddu fé. Varnaraðili vísar jafnframt til dóms Hæstaréttar í máli nr. 544/2013 þar sem sambærilegri kröfu um vexti á endurgreiðslukröfu hafi verið hafnað.

Varnaraðili telur að þegar af þeirri ástæðu beri að hafna varakröfu sóknaraðila um að fjárhæð vegna endurgreiðslu hinna ofgreiddu vaxta skuli bera vexti samkvæmt 4. gr. laga nr. 38/2001, enda verði henni ekki fundin stoð í samningi, venju né lögum. Þá skuli það ítrekað að þrátt fyrir að lög standi ekki til þess að greiða skuli vexti af ofgreiddu fé þá hafi það samt sem áður verið gert.

Varnaraðili telur að hvað varðar kröfu um greiðslu dráttarvaxta frá 17. september 2018 þá verði ekki á það fallist. Dráttarvextir séu vextir sem skuldara beri að greiða eftir að vanefndir hafi orðið af hans hálfu á greiðslu skuldar. Krafan hafi hins vegar verið greidd þann 3. september 2018 og skilyrði 5. gr. vaxtalaga um að krafan sé ógreidd séu því ekki uppfyllt. Þá geti engu skipt að varnaraðili hafi reiknað dráttarvexti á ógreiddar eftirstöðvar sóknaraðila á yfirdráttarheimild hans þar sem um tvö algjörlega aðskilin mál sé að ræða. Af sömu sjónarmiðum leiði að kröfum sóknaraðila um greiðslu kostnaðar vegna innheimtubréfs, innheimtuviaðvörunar og milliinnheimtu sé hafnað. Varnaraðili áréttar að ekkert hafi komið fram í málinu sem sýni að hann hafi ekki sýnt af sér góða viðskiptahætti eða vandað vinnubrögð sín í samræmi við meginreglur og lög nr. 161/2002.

V.

Niðurstaða

Ágreiningur aðila lýtur aðallega að því hvaða áhrif niðurstaða dóms Hæstaréttar Íslands hinn 12. október 2017 í máli nr. 623/2016 hafi á vaxtafót umþrættis skuldabréfs. Að mati sóknaraðila ber að skilja niðurstöðu dómsins á þann veg að þar sem ákvæði lánsins um heimild til endurskoðunar á vöxtum hafi verið metið ógilt þá sé uppfyllt skilyrði 1. mgr. sbr. 5. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 og eigi því skuldabréf sóknaraðila að bera vexti sem Seðlabanki Íslands ákveður skv. 1. málslíð 4. gr. sömu laga og varnaraðila beri skylda til að endurreikna lán sóknaraðila út frá þeim forsendum. Varnaraðili byggir á því að af dómnum leiði að einungis ákvæði skuldabréfsins um heimild til endurskoðunar vaxta sé andstætt lögum en ákvæði um umsamda fasta vexti haldi sér.

Umrætt skuldabréf inniheldur ákvæði um fasta vexti upp á 4,35%. Ekkert hefur komið fram í málinu sem haggar gildi þess ákvæðis, þó svo að heimildarákvæði skuldabréfsins um endurskoðun vaxta sé andstætt lögum eins og fram kom í tilvitnuðum

dómi Hæstaréttar. Af ofangreindu leiðir að hafna ber bæði aðal- og varakröfu sóknaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð :

Kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, um endurgreiðslu vegna ofgreiðslu vaxta er hafnað.

Reykjavík, 22. nóvember 2019.

Auður Inga Ingvarsdóttir

Erla Arnardóttir
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Geir Arnar Marelsson
Þorvaldur E. Jóhannesson